

Integrations- och jämställdhetsdepartementet**Sveriges sjätte rapport till FN:s kommitté för mänskliga rättigheter****Inledning**

1. I denna Sveriges sjätte rapport till FN:s kommitté för mänskliga rättigheter (kommittén) finns en beskrivning av åtgärder som Sverige har vidtagit för att genomföra FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (konventionen). Särskild stor vikt har lagts på de frågor som kommittén pekade på i sina avslutande anmärkningar från 24 april 2002 (CCPR/CO/74/SWE).

En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna och en delegation för mänskliga rättigheter

2. En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009 (regeringens skrivelse 2005/06:95), Sveriges andra nationella handlingsplan för de mänskliga rättigheterna, presenteras för riksdagen i mars 2006. Samtidigt som handlingsplanen presenterades inrättades en delegation för mänskliga rättigheter i Sverige. Mer information om handlingsplanen, delegationen och dess arbete finns i Sveriges senaste rapport till FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (E/C.12/SWE/5 punkterna 17–22).

Regeringens webbplats för mänskliga rättigheter

3. På regeringens webbplats för mänskliga rättigheter, www.manskligarattigheter.se, finns alla Sveriges rapporter till olika internationella organ som granskar staters efterlevnad av de mänskliga rättigheterna. Dessutom finns de avslutande anmärkningarna avseende Sverige från kommittén, liksom från andra övervakningskommittéer, på webbplatsen. Dessa dokument finns numera tillgängliga både på svenska och engelska. För mer information om regeringens webbplats för mänskliga rättigheter hänvisas till Sveriges rapport till FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (E/C.12/SWE/5 punkten 23).

4. Under förberedelserna av rapporten har svenska enskilda organisationer bjudits in att inkomma med synpunkter vid ett möte.

Artikel 1

5. Det är Sveriges uppfattning att urfolk har rätt till självbestämmande då de utgör folk enligt den betydelse som avses i artikel 1 i konventionen. Med stöd av rätten till självbestämmande får urfolken fritt bestämma sin politiska ställning och fritt fullfölja sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling. Rätten till självbestämmande får emellertid inte tolkas så att den skulle tillåta eller uppmuntra någon handling som skulle helt eller delvis dela upp eller inkräkta på den territoriella integriteten eller politiska enheten för suveräna och oberoende stater som uppträder under åttlydnad av principerna om folkens lika rättigheter och självbestämmande och sålunda har en regering som företräder hela det folk som hör till territoriet utan åtskillnad av något slag.

6. Samerna är erkända som urfolk och utgör också en erkänd nationell minoritet i Sverige. I likhet med andra i samhället är det viktigt att den samiska befolkningen i landet känner delaktighet och har möjlighet att påverka såväl sin egen kultur som samhällsutvecklingen. Det är några av orsakerna till att Sametinget inrättades 1993 i Sverige. Sametingets är både en myndighet och ett folkvalt organ. Det folkvalda organet består av 31 ledamöter som är valda av samerna i Sverige. Val till Sametinget hålls vart fjärde år och röstberättigade är de samer som är anmälda till Sametingets röstlängd. Det beräknas leva cirka 20 000 samer i Sverige och ungefär 7 180 är anmälda till röstlängden. Valdeltagandet ökade till 66 procent vid valet 2005 jämfört med 2001, vilket dock är en minskning med 6 procent sedan första valet 1993. Samtidigt har cirka 1 800 fler samer anmält sig till röstlängden sedan första valet, vilket betyder att valdeltaganden ökat i absoluta tal. I det folkvalda organet Sametinget utgörs plenum av 32 procent kvinnor och 68 procent män sedan valet 2005. Det är en ökning av kvinnorepresentationen med 7 procent sedan valet 2001. Av de röstberättigade samerna liksom de röstande utgör kvinnorna 49 procent och männen 51 procent. . För mer information om att stärka kvinnors representation i Sametinget och om att stärka de samiska kvinnornas ställning i samhället hänvisas till CEDAW/C/SWE/7 (punkterna 53 – 57).

7. Sametinget är en viktig symbol för samerna och det företräder i egenskap av folkvalt organ det samiska folket i olika sammanhang. Regelbunden dialog och överläggningar mellan regeringen och Sametinget fyller en viktig funktion för att stärka samernas ställning som urfolk och nationell minoritet i landet. Vid dessa återkommande dialoger diskuteras aktuella ämnen, företrädesvis ämnen som Sametinget själva önskar diskutera och belysa.

8. I Sverige pågår en utveckling för att öka den samiska befolkningens inflytande över interna samiska angelägenheter. Som en del i det arbetet har Sametinget övertagit uppgifter från Länsstyrelsen och Jordbruksverket som i huvudsak rör interna samiska förhållanden. Beslutet innebär att stora delar av ansvaret för rennäringen flyttas över

från Länsstyrelsen och Jordbruksverket till Sametinget samt att Sametinget blir förvaltningsmyndighet för rennäringen från den 1 januari 2007.

9. I januari 2002 tillsatte regeringen en gränsdragningskommission med uppgift att utreda omfattningen av den mark där renskötselrätt föreligger. Utredaren skulle också fastställa i vilken omfattning som samerna traditionellt innehar respektive nyttjar mark tillsammans med andra så som avses i artikel 14 i ILO:s konvention 169. Våren 2006 redovisades betänkandet Samernas sedvanemarkar, som för närvarande remissbehandlas.

10. För att få ytterligare ett klagörande inför en eventuell framtida ratificering av ILO:s konvention 169 tillsatte regeringen i april 2003 en särskilt utredare med uppdrag att så långt som möjligt kartlägga grunderna för och omfattningen av samebymedlemmars och markägares rätt till jakt och fiske inom lappmarkerna och på renbetesfjällen. Betänkandet överlämnades till regeringen i januari 2006 och remissbehandlas för närvarande.

11. På nordisk nivå pågår ett arbete för att samordna samernas situation i Sverige, Norge och Finland. Ett resultat av det arbetet är att sameministrarna och sametingspresidenterna i de tre länderna tillsatt en expertgrupp med uppgiften att arbeta fram ett utkast till en nordisk samekonvention. Expertgruppen utgjordes av representanter för både Sametinget och regeringarna. I november 2005 presenterade expertgruppen ett utkast till betänkande och under våren 2006 sändes det slutliga betänkandet ut på remiss i länderna. Därefter kvarstår både en nationell och en gemensam nordisk beredningsprocess.

Artikel 2.1

Skydd mot diskriminering

12. Som nämnts i tidigare svenska rapporter (CCPR/SWE/2000/5, punkten 4) finns i den svenska grundlagen rättsligt skydd mot diskriminering. Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen skall domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Vidare stadgas i 2 kap. 15 § regeringsformen att lagar eller andra föreskrifter inte får innebära att någon medborgare missgynnas därför att han med hänsyn till hudfärg eller etniskt ursprung tillhör en minoritet.

13. Sedan den 1 januari 2003 finns också ett nytt målsättningsstadgande i den svenska grundlagen som rör skyddet mot diskriminering. Enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen gäller att det allmänna skall motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet,

funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.

14. Enligt 2 kap. 16 § regeringsformen får lag eller annan föreskrift ej innebära att någon medborgare missgynnas på grund av sitt kön, om inte föreskriften utgör ett led i strävanden att åstadkomma jämställdhet mellan kvinnor och män eller avser värnplikt eller motsvarande tjänsteplikt. För mer information om svensk lagstiftning mot diskriminering på grund av kön hänvisas till artikel 2 i Sveriges sjätte och sjunde rapport till FN:s kommitté för avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW/C/SWE/7). För mer information om jämställdhetsarbetet hänvisas till artikel 3 i denna rapport.

15. Avseende det rättsliga skyddet mot diskriminering hänvisas också till Sveriges sjuttonde och artonde rapport till FN:s rasdiskrimineringskommitté (punkterna 11–46).

Åtgärder för att förhindra diskriminering och rasism

16. I En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009 (skr. 2005/06:95) finns ett tydligt fokus på åtgärder mot diskriminering. Frågor som år 2001 togs upp i En nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering (skr. 2000/01:59) har följts upp och vidareutvecklats i den nya handlingsplanen.

17. Ett antal åtgärder som har till syfte att motverka diskriminering inom myndigheter, statligt ägda bolag samt de företag eller motsvarande som utför tjänster åt statliga myndigheter har vidtagits under 2006. Dessa åtgärder är bland annat uppdrag om antidiskrimineringsstrategier, förtydligande i ägarpolicy för statligt ägda bolag samt krav på antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt och regionalt utvecklingsarbete om mångfald och diskriminering. Ytterligare information om dessa åtgärder finns i Sveriges sjuttonde och artonde rapport till rasdiskrimineringskommittén (punkterna 47–53 och 91–94).

18. Forum för levande historia är en myndighet som inrättades den 1 juni 2003. Myndigheten genomför fortlöpande fortbildning om intolerans i form av till exempel islamofobi och antisemitism för lärare och annan personal som arbetar med barn och ungdomar. Särskilt fokus är på barn, unga och vuxna i deras närhet för att skapa dialog och väcka debatt kring de ämnen verksamheten bygger på. Myndigheten har till exempel sammanställt en webbaserad tipskatalog med utbildningsmaterial och metoder för att utbilda om mänskliga rättigheter. För ytterligare information om myndighetens verksamhet hänvisas till ovannämnda rapport (punkterna 61 och 134).

19. Särskilda åtgärder har vidtagits under år 2006 för att stärka möjligheterna att delta i det politiska livet oavsett etnisk tillhörighet. Åtgärderna har bland annat omfattat informationsinsatser riktade till olika etniska grupper om det demokratiska systemet och valfrågor samt nätverksprojekt för att undanröja hinder och stärka möjligheter för förtroendevalda med utländsk bakgrund. Ytterligare information om dessa insatser finns i ovannämnda rapport (punkterna 97–100).

20. Åtgärder avseende arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och utbildningsområdet som vidtagits för att förbättra situationen för personer med utländsk bakgrund med flera redovisas också i ovannämnda rapport (punkterna 102–124).

Hatbrott

21. Avseende åtgärder som vidtagits för att förbättra bekämpningen av brott med rasistiska motiv eller brott av liknande slag liksom organisationer som ägnar sig åt rasistisk verksamhet hänvisas till artikel 20 i denna rapport liksom till Sveriges sjuttonde och artonde rapport till FN:s rasdiskrimineringskommitté (punkterna 18–32).

22. Därutöver kan nämnas att Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten år 2007 fått i uppdrag att säkerställa att hatbrottsmotiv identifieras och utreds så tidigt som möjligt vid utredningar om brott där det kan finnas ett sådant motiv.

Sveriges handikappolitik

23. Sveriges handikappolitik omfattar insatser för att undanröja hinder för full delaktighet i samhället, insatser för att bekämpa diskriminering samt individuella stödinsatser. Målen för handikappolitiken är en samhällsgemenskap med mångfald som grund, att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder. Myndigheter under regeringen skall beakta de handikappolitiska målen när de utformar och bedriver sin verksamhet. Myndigheterna skall arbeta för att göra lokaler, verksamhet och information tillgängliga för personer med funktionsnedsättningar. För mer information om arbetet på det handikappolitiska området hänvisas till Sveriges rapport till FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (E/C.12/SWE/5) samt till CEDAW/C/SWE/7.

Artikel 2.2

24. Internationella traktat blir inte automatiskt en del av svensk lagstiftning. För att bli tillämpliga måste internationella traktat antingen transformeras till svensk lagstiftning eller inkorporeras genom en särskild författning. Det vanligaste tillvägagångssättet för att genomföra

en internationell överenskommelse är att införa en motsvarande svensk bestämmelse i en svensk författning.

25. Förberedelserna inför ratifikationen av konventionen inbegrep en omfattande översyn som syftade till att tillförsäkra att svensk lagstiftning stod i överensstämmelse med konventionens bestämmelser. Översynen och den efterföljande riksdagspropositionen ledde till att konventionen ratificerades.

26. Som nämnts är det materiella innehållet i konventionen inte direkt tillämpligt i svenska domstolar eller hos svenska myndigheter. Svensk lagstiftning tolkas dock i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden (så kallad fördragskonform tolkning). Detta är i enlighet med svensk rättspraxis som fastställts av Högsta domstolen vid ett flertal tillfällen. Således kan konventionen, liksom andra internationella överenskommelser, åberopas inför svensk domstol.

Artikel 2.3

27. Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) gäller sedan den 1 januari 1995 som lag i Sverige. För att säkerställa att Sverige uppfyller sina åtaganden enligt artikel 6.1 i Europakonventionen om rätt till domstolsprövning har en ny rättsprövningslag införts den 1 juli 2006, lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut. Syftet med rättsprövningen är att erbjuda en möjlighet till domstolsprövning av beslut som enligt Europakonventionen skall kunna domstolsprövas och som annars inte hade kunnat prövas annat än genom resning. Enligt den nya lagen kan enskilda ansöka om rättsprövning av beslut av regeringen som innefattar en prövning av den enskildes civila rättigheter eller skyldigheter i den mening som avses i artikel 6.1 i Europakonventionen. Andra beslut, som enligt Europakonventionen skall kunna domstolsprövas, får i stället överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i vanlig ordning.

28. När det gäller skyddet för de mänskliga rättigheterna fyller tillsynsinstitutet en viktig funktion i Sverige. Bland annat utövar Riksdagens ombudsmän (JO) och Justitiekanslern (JK) tillsyn över myndigheterna. JO och JK har som en del av tillsynsverksamheten, vid sidan av polis och allmän åklagare, dessutom behörighet att väcka åtal mot en tjänsteman för tjänstefel. De har även möjlighet att göra en anmälan till behörig ansvarsnämnd, som kan besluta om en arbetsrättslig disciplinpåföljd till exempel varning eller löneavdrag.

29. Som exempel på rättsmedel för enskilda i brottmål kan nämnas att det i svensk rätt finns en skyldighet för domstolarna att vid val av påföljd och straffmätning beakta om en i förhållande till brottets art ovanligt lång tid förflutit sedan brottet begicks. Om det är uppenbart oskäligt att döma till påföljd skall domstolen i stället meddela påföljdseftergift.

Högsta domstolen har därutöver i en dom från 2003 uttalat att Europakonventionens krav på tillgång till effektivt rättsmedel innebär att domstolarna vid val av påföljd och straffmätning skall beakta om det har skett en kränkning av Europakonventionens krav på rättegång inom skälig tid och vid den prövningen beakta den praxis som utvecklats av Europadomstolen.

30. Vidare har en enskild möjlighet att framställa ett anspråk på skadestånd av staten. Anspråket kan prövas som ett tvistemål i allmän domstol. Den enskilde har också möjlighet att först få sitt anspråk prövat inom ramen för statens frivilliga skadereglering. Denna skadereglering är helt kostnadsfri för den enskilde. Enligt skadeståndslagen (1972:207) har en enskild rätt till ersättning av staten för personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada som har vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar. Ersättning skall också utgå för skada på grund av att någon kränks genom brott som innefattar fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Vidare har Högsta domstolen slagit fast att en tilltalad som har frikänts kan ha rätt till såväl ekonomiskt som ideellt skadestånd av staten om brottsmisstankarna inte har prövats i rättegång inom skälig tid.

Artikel 3

Jämställdhetsarbetet

31. Avseende bestämmelserna i grundlagen till skydd mot att någon medborgare missgynnas på grund av sitt kön hänvisas till artikel 2.1. För en redogörelse av det nationella jämställdhetsarbetet hänvisas till CEDAW/C/SWE/7.

32. Efter valet den 17 september 2006 består den svenska regeringen av 9 kvinnor och 13 män. I riksdagen har kvinnorna 47 procent av platserna och männen 53 procent.

33. En kraftig resursförstärkning av jämställdhetspolitiken gjordes i budgetpropositionen för 2007 genom att anslaget inom området tillfördes 400 miljoner kronor – en tiofaldig ökning av anslaget. Satsningen skall bland annat användas till en handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor samt till forskning om kvinnors hälsa. Regeringen avser att även inom andra områden initiera reformer som skall främja jämställdhet. En sådan reform är att utreda förutsättningarna för att införa en jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen som förbättrar möjligheterna för män att ta ett större föräldraansvar under barnens första år och för män och kvinnor att dela på arbetet i hemmet. Vidare har regeringen lämnat en proposition till riksdagen beträffande skattelättnader för hushållstjänster i syfte att underlätta för kvinnor och män att kombinera familjeliv och arbetsliv. Regeringen satsar 100 miljoner kronor under tre år för att öka nyföretagandet bland kvinnor, bidra till att kvinnors företag växer samt öka kunskaperna och forskningen om kvinnors företagande.

Mäns våld mot kvinnor

34. För en redogörelse för arbetet med att motverka våld mot kvinnor hänvisas också till CEDAW/C/SWE/7 (punkterna 65–115). Mäns våld mot kvinnor är en allvarlig brottslighet och ett fortsatt allvarligt samhällsproblem, folkhälsoproblem och ett jämställdhetsproblem. Ett av regeringens jämställdhetspolitiska delmål är att detta våld skall upphöra. Mäns våld mot närstående kvinnor är ofta systematiskt och kontinuerligt. Kvinnan kan ha svårt att ta sig ur relationen på egen hand, särskilt om det finns barn i familjen. Våldet leder många gånger till svåra sociala problem, såsom social isolering, ekonomiska problem, svårigheter med bostadssituationen och sjukskrivningar. Våld mot kvinnor är således ett komplext problem som berör flera olika politikområden och många olika aktörer. Det ställs därför större krav på att samhället tar sitt ansvar och att myndigheterna agerar och vidtar nödvändiga och effektiva åtgärder. I detta sammanhang är det också viktigt att fokusera på de barn som bevittnat våld.

35. Väsentliga ansträngningar har genomförts de senaste åren för att motverka våld mot kvinnor, bland annat stora utbildningsinsatser och utvecklande av riktlinjer inom myndigheterna, särskilda satsningar på stöd till kvinnojourer och ökat stöd till offer samt förstärkt lagstiftning.

36. Regeringen prioriterar arbetet med mäns våld mot kvinnor högt. En handlingsplan bereds för att ta ett samlat grepp om frågan. Målet är att alla våldsutsatta kvinnor ska få ett ökat skydd, att samhällets åtgärder och bemötande av våldsutsatta kvinnor och barn ska kvalitetssäkras och att de förebyggande insatserna (inklusive verksamheter som arbetar för att få våldsamma män att sluta slå) ska stärkas. Samarbetet mellan myndigheter och organisationer på nationell, regional och lokal nivå ska stärkas och utvecklas.

37. Avseende punkten 96 i CEDAW/C/SWE/7 kan följande tillägg göras. Regeringen tillför under 2007 kriminalvården särskilda resurser för behandling av sexualbrottsdömda samt män dömda för våld i nära relationer. Inom kriminalvården pågår ett arbete som syftar till att ge behandling till män som dömts för våld mot kvinnor. Fokus ligger på männen och den verksamhet som behövs för att de skall upphöra med våldsamt beteende. I samarbete med brittiska inrikesministeriet utvecklas forskningsbaserade och utvärderingsbara motivations- och behandlingsprogram för män dömda för våld i nära relationer. Stor vikt läggs också vid att tillgodose brottsoffrens säkerhet under tiden männen vistas i anstalt. Ett exempel på detta är att målsäganden numera, efter en lagändring som trädde i kraft den 15 november 2006, i vissa situationer skall informeras särskilt om de regler som gäller för meddelande av besöksförbud. Denna ändring har införts i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård och i lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård. Ett

besöksförbud kan vid tillfällig utevistelse hindra den dömden från att besöka eller på annat sätt ta kontakt med målsäganden. Information kan också lämnas när en frihetsberövad gärningsman skall frigges eller har blivit beviljad någon form av utevistelse. I lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt finns en bestämmelse om målsägandens rätt till information i de fall en intagen avtjänar straff för ett brott som har riktat sig mot någons liv, hälsa, frihet eller frid. Regeringen har nyligen genomfört ändringar som innebär att våldsutsatta kvinnor och andra brottsoffer skall få relevant information i fler situationer än tidigare. För det första skall målsäganden få information om när en person som avtjänar ett fängelsestraff är placerad i häkte och han eller hon vistas utanför häktet. För det andra skall målsäganden bli informerad om att ett straff avtjänas genom intensivövervakning samt om möjligheten att ansöka om besöksförbud.

38. I januari 2007 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen med förslag till hur socialtjänstens stöd för våldsutsatta kvinnor kan förbättras (prop. 2006/2007:38). Regeringen föreslår en skärpning av socialtjänstlagen (2001:953) så att socialnämndens ansvar för att ge stöd och hjälp till brottsoffer, främst våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld, framgår tydligare. För att komplettera lagändringen föreslår regeringen även en rad andra åtgärder i syfte att bygga en heltäckande struktur som stärker stödet till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld. Det handlar bland annat om stöd för tillämpningen av lagstiftningen, förbättrat kunskapsstöd och förstärkt tillsyn. För att stödja genomförandet av den ambitionshöjning som regeringen föreslår satsas totalt 120 miljoner kronor. Ambitionen är bland annat att stimulera utvecklingen av målinriktade, strukturerade och samordnade insatser på lokal nivå. De enskilda organisationernas värdefulla arbete och kunskap måste stödjas.

39. Kvinnor med funktionshinder är en grupp som är i behov av särskilda insatser. Brottsförebyggande rådet (Brå) har därför fått i uppdrag att i samråd med Handikappombudsmannen och Myndigheten för handikappolitisk samordning kartlägga våld mot funktionshindrade. Brå skall sammanställa relevant kunskap och analysera möjligheterna att förebygga sådant våld. Uppdraget skall redovisas i november 2007.

40. Årligen fördelar Socialstyrelsen statsbidrag till ideella organisationer som arbetar för att motverka våld mot kvinnor. Under år 2006 fördelades 16 miljoner kronor till de ideella kvinnojourernas två riksorganisationer och 2,5 miljoner kronor till andra frivilligorganisationer som arbetar för samma mål, bland annat organisationer som arbetar för att våldsutövande män skall upphöra med våld.

41. Rikspolisstyrelsen har under senare år på olika sätt aktivt verkat för att effektivisera förebyggandet av våld i nära relationer och förbättra arbetet med brottsoffer. Rikspolisstyrelsen presenterade en nationell

handlingsplan för polisens brottsofferarbete under 2002.

Handlingsplanen skall ses som ambition att effektivisera arbetet och den innehåller konkreta åtgärder avseende brottsoffrens rättigheter och polisens skyldigheter på brottsofferområdet. Rikspolisstyrelsen har under 2005 tagit fram riktlinjer och rutiner vid ärenden om våld i nära relationer samt i ärenden om besöksförbud. Dessa syftar till att underlätta polismyndigheternas utvecklande av strukturerade hot- och riskbedömningar.

42. Rikspolisstyrelsen skall vidta åtgärder för att säkerställa att det inom varje polismyndighet finns tillgång till kvalificerad kompetens att ge brottsoffer relevant information om de insatser som finns tillgängliga för brottsoffer i samhället.

43. Därutöver kan nämnas att Rikspolisstyrelsen 2007 fått i uppdrag att, efter samråd med Åklagarmyndigheten, säkerställa att det inom varje polismyndighet finns tillgång till kvalificerad kompetens att förebygga och utreda mäns våld mot kvinnor och våld riktat mot barn, till exempel i form av särskilda familjevårdsenheter med ett nära samarbete med åklagare, socialtjänst m.fl.

44. Åklagarmyndigheten genomförde med början år 2005 en omfattande granskning av handläggningen av brottsutredningar gällande grov kvinnofridskränkning. Granskningen avslutades med en tillsynsrapport. Som en uppföljning av denna granskning har en handbok avseende fridskränkingsbrottet utarbetats vid Utvecklingscentrum Göteborg. Handboken är avsedd att bidra till att höja kvaliteten på utredningar avseende denna brottskategori och därmed öka lagföringen.

45. Regeringen har tillsatt en utredare som skall se över hur skyddet för hotade och förföljda personer kan förstärkas samt att överväga hur möjligheterna att ge ekonomiskt stöd till dessa personer kan utökas. I uppdraget kommer också ingå att se över lagen (1988:688) om besöksförbud. Utredaren skall överväga åtgärder som underlättar vardagen för personer med skyddade personuppgifter. Vidare skall utredaren analysera om lagstiftningen behöver ändras för att förstärka skyddet mot så kallad stalkning, det vill säga upprepade trakasserier och förföljelser.

46. En utredare har haft i uppdrag att göra en översyn av lagen (1988:609) om målsägandebitråde. Utredaren har sett över lagens tillämpningsområde och hur lagen används i förhållande till dess intentioner – att ge målsägande med störst behov av juridisk hjälp och stöd rätt till biträde under rättsprocessen. Ett betänkande har överlämnat (SOU 2007:6) och bereds nu inom Regeringskansliet.

Sexualbrott

47. Genom sexualbrottslagstiftningen, som trädde i kraft 2005, har den rättsliga regleringen kring sexualbrott stärkts, till exempel har bestämmelsen om våldtäkt utvidgats genom att kravet på tvång sätts lägre. Vidare har straffskalorna höjts för vissa brott, till exempel för grovt koppleri och grovt sexuellt tvång.

48. Av budgetpropositionen för 2007 framgår vidare att regeringen satsar minst 10 miljoner kronor för en handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Mer information om arbetet för att bekämpa människohandel finns under artikel 8.

49. Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum Göteborg och Rikspolisstyrelsen genomförde under hösten 2006 en uppföljande gemensam och samtidig inspektion avseende våldtäkt och grov våldtäkt där offret är över 15 år. Huvudsyftet med inspektionen är att särskilt belysa de konkreta åtgärder som vidtagits med anledning av rapporten i april 2005 (CEDAW/C/SWE/7 punkten 86) och hur dessa åtgärder har påverkat utredningsarbetet. Arbetet är avslutat och en rapport har färdigställts i mars 2007.

50. Regeringen har den 22 februari 2007 beslutat att ge Nationellt kunskapscentrum i Uppsala i uppdrag att utarbeta ett nationellt program för omhändertagande av sexualbrottsoffer i hälso- och sjukvården. Syftet med uppdraget är att offer för sexualbrott skall få ett bättre bemötande när de kommer i kontakt med hälso- och sjukvården.

Hedersrelaterat våld

51. Satsningen på att motverka hedersrelaterat våld som påbörjades år 2003 skall fortsätta (CEDAW/C/SWE/7 punkterna 107–115) Ytterligare medel tillförs under 2007 och satsningen samordnas med regeringens övriga åtgärder mot mäns våld mot kvinnor.

52. På uppdrag av regeringen har Åklagarmyndigheten genomfört en undersökning och analys av åklagarnas handläggning av ärenden rörande hedersrelaterat våld mot ungdomar. Insatserna redovisades i januari 2007. Vid den undersökning och analys som ingick som en del i uppdraget har kunnat konstateras att många åtal väcks för våldsbrott som kan karaktäriseras som hedersrelaterat våld och att oftast kännbara straff utdöms för dessa brott. För att öka åklagarnas kunskap om hedersrelaterat våld och deras kompetens att utreda och lagföra denna typ av våldsbrott har en särskild åklagarutbildning om hedersrelaterade brott satts samman och genomförts vid två tillfällen under år 2006. Utbildningen kommer att fortsätta under 2007. Vidare har en handbok till stöd för polis och åklagare tagits fram.

53. År 2005 fick Rikspolisstyrelsen i uppdrag att vidta åtgärder för att öka polisens kompetens och förmåga att förebygga, upptäcka och utreda hedersrelaterad brottslighet. Arbetet fortsätter under år 2007.

Kvinnlig könsstympning

54. År 1982 infördes en särskild lag som förbjuder kvinnlig könsstympning (lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor). Straffet för detta brott är fängelse i högst fyra år eller om brottet är grovt fängelse lägst två år och högst tio år. Såväl försök, förberedelse och stämpling till brott, liksom underlåtenhet att avslöja könsstympning är straffbart. Sedan den 1 juli 1999 har brottet könsstympning undantagits från tillämpning av principen om dubbel straffbarhet. Den som begår ett brott mot lagen utomlands kan dömas vid svensk domstol även om gärningen inte är straffbelagd i det andra landet. Sedan kravet på dubbel straffbarhet avskaffades har svenska domstolar lagfört två personer för brott mot lagen om förbud mot kvinnlig könsstympning till kännbara fängelsestraff och höga skadestånd.

55. I juni 2003 antog regeringen en nationell handlingsplan mot kvinnlig könsstympning. Handlingsplanens övergripande mål är att könsstympning av flickor skall upphöra samt att de som könsstämpats får adekvat stöd. Handlingsplanens åtgärder berör relevanta folkgrupper och yrkesgrupper, kommuner och landsting, föreningar, fortsatt kunskapsinhämtning och metodutveckling, rättsskipning samt internationellt arbete mot könsstympning.

56. I december 2003 fick Socialstyrelsen i uppdrag att vidareutveckla det förebyggande arbetet mot kvinnlig könsstympning. Arbetet har resulterat i bland annat en handledning om könsstympning för polis och åklagare, samt ett utbildningsmaterial anpassat för skola, hälso- och sjukvården och för socialtjänsten. Vidare har material översatts till engelska, somaliska, amhariska, tigrinja och arabiska och distribuerats bland annat till muslimska fri- och grundskolor. En kunskapsbank med fakta, goda exempel på förebyggande arbete och yrkesspecifik information om kvinnlig könsstympning har skapats: www.socialstyrelsen.se/konsstympning. Socialstyrelsen har ett kontinuerligt ansvar att sprida information till berörda grupper.

57. I december 2005 undertecknade representanter för Sveriges imamråd, koptiska ortodoxa kyrkan, katolska kyrkan och Sveriges kristna råd ett dokument där deras kyrka tar tydligt avstånd från könsstympning och uttalar stöd för den nationella handlingsplanen mot könsstympning.

Artikel 6

58. Rätten till liv finns bland annat skyddad i artikel 2 i Europakonventionen, som gäller som lag i Sverige. I 2 kap. 4 § regeringsformen liksom i tilläggsprotokoll 6 och 13 till Europakonventionen finns ett förbud mot dödsstraff. Sverige har också

ratificerat det andra fakultativa protokollet till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

Artikel 7

59. Enligt 2 kap. 5 regeringsformen är medborgare och utlänningar i riket skyddade mot tortyr. Detta skydd är enligt 2 kap. 22 § regeringsformen inte möjligt att begränsa. Ett förbud mot tortyr finns även i artikel 3 i Europakonventionen, som gäller som lag i Sverige. För mer information hänvisas till Sveriges femte rapport till FN:s tortyrkommitté (CAT/C/SWE/5). Som tillägg till denna rapport kan följande nämnas.

Ett från polisen och åklagarväsendet oberoende utredningsorgan

60. En särskild utredare har haft i uppdrag att analysera regleringen, organisationen och handlägningsrutinerna för brottsanmälningar mot anställda inom polisen och mot åklagare. Utredaren hade i uppdrag att presentera ett förslag på hur ett från polisen och åklagarväsendet fristående och oberoende utredningsorgan skulle kunna utformas och organiseras. Utredaren skulle vidare utreda formerna för och lägga fram förslag på ett särskilt obligatoriskt utredningsförfarande för fall där någon avlidit eller skadats allvarligt i samband med ett polisingripande men där det inte finns misstanke brott.

61. Utredaren redovisade sitt uppdrag i januari 2007. Utredarens slutsats är att nackdelarna med att inrätta en särskild myndighet för internutredningsverksamheten överväger fördelarna. Förslaget bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Den särskilda polistaktiken

62. Den så kallade Göteborgskommittén överlämnade sitt betänkande (SOU 2002:122) till justitieministern i januari 2002. Kommitténs betänkande och den kritik som där framfördes mot polisens arbetsmetoder vid stora folksamlingar utmynnade i att polisen påbörjade arbetet med en så kallad särskild polistaktik, som mer syftar till dialog än konfrontation med batonger och sköldar.

63. Den särskilda polistaktiken innehåller flera beståndsdelar, varav utbildning av personalen är den mest centrala. Det handlar bland annat om mental förberedelse, kommunikation, juridik, att se faror och att förhindra skador – utan användning av sköldar och batonger. Etik går som en röd tråd genom hela utbildningen. Utöver utbildning kommer polisen, vid denna typ av situationer, att använda en rad olika specialfordon, bland annat i syfte att vara bättre skyddade mot exempelvis stenkastning och annat våld. Sådana fordon har tidigare inte funnits, vilket medfört att poliserna utsatts för stora risker. Från och med januari 2006 finns också, fördelade över de tre storstadslänen, 1 200 poliser som är utbildade i denna nya taktik. Dessa poliser utgör en nationell förstärkningsorganisation som kan användas över hela landet.

Utbildning inom polisen om mänskliga rättigheter

64. Rikspolisstyrelsen har 2007 fått i uppdrag att rapportera vilka åtgärder som vidtagits avseende utbildning om mänskliga rättigheter sedan 2003 samt avge en lägesrapport för hur den utbildning om mänskliga rättigheter som bedrivs inom ramen för polisutbildningen fortgår.

65. Regeringen inrättade 2004 ett etiskt råd inom polisen. Rådets uppgift är att belysa polisiär verksamhet utifrån etiska aspekter. Det kan till exempel handla om utrustning och arbetsmetoder med anknytning till våldsanvändning eller principiella frågor där integritetsaspekten är viktig. Etiska rådet kan också bidra till att etikfrågor i allmänhet får en ännu större uppmärksamhet inom polisen.

66. Etik är ett viktigt inslag i polisens grundutbildning samt i många fortbildningar. Även på annat sätt sker ett kontinuerligt arbete med etikfrågorna. En ständig reflektion över etiska frågeställningar är en förutsättning för att utveckla polisens agerande i kris-, konflikt- och servicesituationer. Rikspolisstyrelsen inrättade därför 2005 en arbetsgrupp med uppgift att verka som stöd för etikarbetet inom polisen. Arbetsgruppen skall ta fram förslag på hur polisens etikarbete strategiskt och metodmässigt kan utvecklas. Arbetsgruppen skall föreslå aktiviteter som stimulerar en breddad diskussion inom polisen om etikfrågorna. Kunskaper från tidigare arbete på etikområdet tas tillvara och lyfts fram.

67. För ytterligare information kring frågor om mänskliga rättigheter inom polisen hänvisas till Sveriges femte rapport till tortyrkommittén (CAT/C/SWE/5 punkterna 30, 32, 33, 34, 35 och 37).

Artikel 8

68. Bestämmelser om förbud mot slaveri och tvångsarbete finns i artikel 4 i Europakonventionen, som gäller som svensk lag.

Arbetet mot människohandel

69. För en redogörelse av Sveriges insatser för att förebygga och motverka människohandel hänvisas till CEDAW/C/SWE/7 (punkterna 142–164). Utöver detta kan följande tillägg göras.

70. I februari 2006 tillsattes en utredare med uppgift att granska 2004 års strafflagstiftning mot människohandel. I uppdraget ingår att utvärdera tillämpningen av lagstiftningen och överväga förändringar i straffbestämmelsen i syfte att ytterligare stärka skyddet mot människohandel. Vidare ingår att analysera om Sveriges tillträde till Europarådets människohandelskonvention och vilka lagändringar som i så fall kan krävas. Utredare skall också analysera och ta ställning till om utlänningslagens (2005:716) bestämmelser om uppehållstillstånd behöver kompletteras för att tillgodose det behov av skydd i Sverige som den kan ha som aktivt medverkat i rättsprocessen genom att ställa upp som vittne

eller medverkat som målsägande i mål om människohandel eller närliggande brott. Slutligen skall utredaren analysera om den gällande lagstiftningen – i straffrättsligt hänseende – erbjuder ett tillfredsställande skydd mot barn- och tvångsåktenskap. Uppdraget skall redovisas senast den 31 oktober 2007.

71. I augusti 2006 tillsattes en arbetsgrupp med uppgift att göra en kartläggning av förekomsten av människohandel för arbetskraftsexploatering, handel med organ och andra former av utnyttjande i Sverige samt att föreslå åtgärder för att motverka och bekämpa sådan människohandel (CEDAW/C/SWE/7 punkten 163). Arbetsgruppens förslag skall omfatta initiativ och åtgärder såväl inom Sverige som inom ramen för Sveriges internationella samarbete.

72. Den 1 oktober 2004 infördes i utlänningslagen (2005:716) en bestämmelse som gör det möjligt att utfärda ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för offer för och vittnen till bland annat människohandel (CEDAW/C/SWE/7 punkten 158). Enligt Rikskriminalpolisens åttonde rapport Människohandel för sexuella ändamål 2005 fattades det 23 beslut under 2005 om att bevilja tidsbegränsade uppehållstillstånd för sådana bevispersoner.

73. I kursen för nyutnämnda domare år 2006 ingick ett avsnitt om människohandel. Vidare anordnade Domstolsverket samma år ett tvådagars seminarium om människohandel som riktade sig till såväl domare som åklagare och advokater.

74. Rikskriminalpolisen har under 2004 och 2005 kartlagt handel med barn i Sverige. I rapporten Människohandel för sexuella ändamål 2005 rapporteras om kartläggningen. Det kan konstateras att det material som finns om handel med barn i Sverige är relativt begränsat.

75. Rikspolisstyrelsen har 2007 fått i uppdrag att, i den utsträckning det inte framgår av Rikskriminalpolisens årliga lägesrapport om människohandel, redovisa resultatet av de viktigaste åtgärderna som har vidtagits för att bekämpa människohandel. Av redovisningen skall framgå polisorganisationens kostnader för denna verksamhet.

76. Ett av Sverige initierat och delfinansierat nordisk-baltiskt pilotprojekt för stöd, skydd, säkert återvändande och rehabilitering av kvinnor som fallit offer för människohandel för sexuella ändamål drivs för närvarande av den enskilda organisationen European Women's Lobby (EWL). Projektet pågår till och med 2009.

77. Under 2003–2006 genomförde länsstyrelserna i de nordligaste länen i Norge, Sverige och Finland samt i Murmansk län i Ryssland, i samarbete

med Jämställdhetsenheten på Näringsdepartementet en insats mot prostitution och handel med kvinnor i Barentsregionen.

78. Under 2004–2006 har ett samarbetsprojekt för att förebygga prostitution och människohandel för sexuella ändamål genomförts av de två frivilligorganisationerna European Women's Lobby (EWL) och Coalition Against Trafficking in Women (CATW). Projektet samfinansierades av Sverige och USA.

79. Socialstyrelsen har fått ett uppdrag i regleringsbrevet för 2007 som skall redovisas senast den 15 juni 2008. Myndigheten skall inventera vilka metoder och arbetssätt som används i socialtjänstens, hälso- och sjukvårdens och i andra aktörers (exempelvis frivilligorganisationer och kyrkor) arbete med personer med erfarenhet av prostitution och offer för människohandel för sexuella ändamål. Inventeringen skall ha ett internationellt perspektiv. Med utgångspunkt i denna inventering skall Socialstyrelsen föreslå hur metoderna och arbetssätten kan utvärderas för att visa om de är verkningsfulla. Därefter skall resultaten av Socialstyrelsens arbete spridas till socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Artikel 9

80. I 2 kap. 8–9 §§ regeringsformen finns bestämmelser till skydd mot frihetsberövande och bestämmelser om rätt till domstolsprövning vid frihetsberövande med anledning av till exempel brott.

81. Avseende vissa regler och garantier som gäller vid ett frihetsberövande hänvisas till den femte rapporten till kommittén (CCPR/C/SWE/2000/5 para 44–47, 50).

82. Avseende utlänningar som tas i förvar kan följande nämnas. Migrationsverket ansvarar för de utlänningar som tas i förvar enligt utlänningslagen (2005:716) och för de särskilda förvarslokaler där de förvarstagna vistas. Grunderna för när en asylsökande eller en person med ett lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut kan tas i förvar regleras i utlänningslagen. I de flesta fall fattas beslut om förvar på grund av ”sannolika skäl för avvisning” eller ”verkställighetsförvar”. Besluten går att överklaga till migrationsdomstolarna.

83. En vuxen utlänning får inte hållas i förvar för utredning längre tid än 48 timmar och inte i mer än två veckor, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid. Om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats, får utlänningen dock hållas i förvar i högst två månader, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid. Ett barn får inte hållas i förvar längre tid än 72 timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare 72 timmar.

84. Beslut om förvar får överklagas särskilt och utan begränsning till viss tid. Beslut av en polismyndighet eller av Migrationsverket om förvar får överklagas till en migrationsdomstol. En migrationsdomstols beslut överklagas till Migrationsöverdomstolen. Prövningstillstånd krävs vid överklagande av en migrationsdomstols beslut till Migrationsöverdomstolen.

85. Beslut om förvar och uppsikt skall omprövas med vissa intervaller och om beslutet inte omprövas inom föreskriven tid upphör det att gälla. Ett beslut om förvar eller uppsikt skall omedelbart upphävas, om det inte längre finns skäl för beslutet.

Artikel 10.1

Ny kriminalvårdslagstiftning

86. Den 1 januari 2007 trädde vissa ändringar i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt i kraft. Ändringarna innebär en mer individualiserad behandling av intagna som syftar till att åstadkomma en förbättrad och mer strukturerad övergång från livet i anstalt till livet i frihet. Utslussningen skall anpassas till vad varje intagen behöver för att förbättra förutsättningarna för att han eller hon skall klara sig i samhället efter frigivningen utan att återfalla i brott.

Elektronisk övervakning

87. Som tillägg till punkten 51 i den femte rapporten till kommittén (CCPR/C/SW/2000/5), där elektronisk övervakning behandlas, kan nämnas att möjligheten att verkställa korta fängelsestraff genom intensivövervakning, genom en ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll, sedan den 1 april 2005 utökats till att omfatta fängelsestraff på upp till sex månader.

Narkotika inom kriminalvården

88. Som tillägg till punkten 54 i den rapporten till kommittén (CCPR/C/SW/2000/5) kan nämnas att 100 miljoner kronor under åren 2002–2004 har anslagits för att bekämpa narkotika inom kriminalvården. Under perioden 2005–2007 avsätts ytterligare 120 miljoner kronor för detta ändamål. Satsningen har inneburit att antalet behandlingsplatser mot narkotika inom anstalterna har mer än fördubblats och att platserna finns vid sju särskilda behandlingsanstalter för narkotikamissbrukare, varav två för kvinnor. Vidare finns numer fyra narkotikafria anstalter för klienter som aldrig kommit i kontakt med narkotika.

89. Som ett led i att ytterligare förbättra behandlingsmöjligheterna för häktade så är det numera möjligt för de häktade att, om den häktade själv önskar det, ta blod-, urin- eller utandningsprov om det behövs för att utreda hans eller hennes drogkonsumtion inför en vård- eller behandlingsinsats. Den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 juli 2006 genom en ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

Häktesrestriktioner

90. I mars 2006 presenterade Häktesutredningen ett betänkande som bland annat innehåller förslag om ändringar i rättegångsbalken som innebär att åklagaren i samband med häktningförhandlingen skall begära rättens tillstånd till varje enskild restriktion som han eller hon vill kunna ålägga den häktade (SOU 2006:17). Åklagaren skall också, om det inte skulle vara till men för utredningen, ange skälen för varför respektive restriktion behövs. Tingsrättens beslut skall ange vilka restriktioner åklagare får påföra den häktade och beslutet skall kunna överklagas till hovrätten. Denna ordning bör enligt utredningen leda till ett mer enhetligt och rättssäkert användande av restriktioner. Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu i Justitiedepartementet.

Säkerheten på häkten och anstalter

91. Kriminalvården fick år 2006 i uppdrag att sammanställa i vilken omfattning våld och hot mellan intagna förekommer vid anstalt och i häkte samt redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att förebygga denna typ av händelser. Av Kriminalvårdens redovisning framgår att en rad åtgärder vidtagits för att förebygga dessa händelser genom bl.a. ett förbättrat underrättelsearbete, förbättrade risk- och säkerhetsbedömningar samt utbildnings- och handledningsinsatser för Kriminalvårdens personal. Regeringen kommer att mot bakgrund av den lämnade redovisningen överväga om ytterligare åtgärder behöver vidtas.

Artikel 10.2 a

92. Utgångspunkten i svensk lagstiftning är att den som inte är dömd skall hållas avskild ifrån de som är dömda. Den som är gripen, anhållen eller häktad är inte placerad i en anstalt utan i särskilda arrestlokaler och häkten. När det finns en verkställbar dom är utgångspunkten att de dömda skall överföras till anstalt för verkställighet av straffet. Tidigare har överbeläggningen medfört att det inte varit möjligt att omedelbart överföra alla med en verkställbar dom till anstalt. Kriminalvården har nu fått ett betydande resurstillskott och en omfattande utbyggnad av anstalterna pågår, vilket kommer att underlätta överförande från häkte till anstalt. Av stor vikt i sammanhanget är också att olika lagstiftning gäller för dömda och icke dömda personer och att de därmed också behandlas på olika sätt.

Artikel 10.2 b

93. För information om unga lagöverträdare hänvisas till artikel 14.4.

Artikel 10.3

94. Sverige har en reservation avseende artikel 10.3. Ett svenskt förbehåll mot kravet att hålla ungdomsbrottslingar åtskilda från vuxna har ansetts motiverat eftersom det vid vissa tillfällen kan vara mer fördelaktigt för en ung lagöverträdare att placeras tillsammans med dem som är äldre. En tillämpning av artikel 10.3 skulle kunna innebära att unga lagöverträdare

placeras vid centrala institutioner långt ifrån familj och sociala myndigheter vilket skulle kunna påverka ungdomar negativt. Alternativet att avskärma ungdomar under arton år på vanliga fängelser innebär en risk för isolering då det är få under arton år som döms till frihetsberövande straff. Sverige har i stället valt att placera personer under arton år på institutioner särskilt avsedda för behandling av unga brottslingar fram till ungefär 25 års ålder.

Påföljdssystemet för unga lagöverträdare

95. I syfte att ytterligare utveckla påföljdssystemet för unga lagöverträdare så att det tydligare inriktas på att motverka fortsatt kriminalitet har ett antal ändringar gjorts i brottsbalken. Ändringarna, som trätt i kraft i januari 2007, innebär bland annat att kraven för att domstolen skall överlämna en ung lagöverträdare till ungdomsvård skärps. Vårdpåföljden skall således förbehållas den som har ett särskilt behov av vård eller annan åtgärd som syftar till att motverka att den unge utvecklas ogynnsamt. Vidare införs ungdomstjänst som en ny påföljd för unga lagöverträdare, särskilt dem som är mellan 15 och 17 år.

Ungdomstjänst består av oavlönat arbete och annan särskilt anordnad verksamhet i ett visst antal timmar.

96. Ungdomstjänst utgör en tydlig påföljd med klart pedagogiskt värde. Avsikten är att ungdomstjänst skall ersätta högre bötesstraff samt i vissa fall överlämnande till vård inom socialtjänsten (numera ungdomsvård) och korta frihetsberövanden.

Artikel 11

97. Enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 4 till Europakonventionen får ingen berövas friheten enbart på grund av sin oförmåga att fullgöra en avtalad förpliktelse. Konventionen gäller, som tidigare nämnts, som svensk lag.

Artikel 12

98. Enligt 2 kap. 8 § regeringsformen är varje medborgare tillförsäkrad frihet att förflytta sig inom riket och att lämna detta.

99. I artikel 2 i tilläggsprotokoll 4 till Europakonventionen stadgas att var och en som lagligen befinner sig inom en stats territorium har rätt att fritt röra sig där och att fritt välja bostadsort samt att var och en är fri att lämna varje land, inbegripet sitt eget.

Fri rörlighet för asylsökande

100. Asylsökande, både kvinnor och män, har rätt att ordna sitt boende på egen hand i Sverige. Vanligtvis ordnar den enskilde boende hos familj, släktingar eller vänner. Någon boendekostnad betalas då i allmänhet inte av den svenska staten. Enda undantaget är om den enskilde finner ett arbete som varar längre än tre månader och för att kunna påbörja anställningen måste flytta till en ort där Migrationsverket saknar möjlighet att erbjuda boende. Då har den enskilde rätten till en

ersättning om 350 kronor per månad för sitt boende eller 850 kronor för de fall familjen flyttar med.

101. Om möjlighet saknas för den enskilde att ordna eget boende erbjuder och tillhandahåller Migrationsverket ett så kallat anläggningsboende. Personen hänvisas då till en ort där det finns lägenheter som disponeras av Migrationsverket.

102. Sverige tillämpar fri rörlighet för asylsökande, det finns således inga generella inskränkningar. Denna rättighet har både män och kvinnor. Enda undantaget är om en person tas i förvar eller ställs under uppsikt med skyldighet att på vissa tider anmäla sig hos polismyndighet eller Migrationsverket. Detta regleras i utlänningslagens tionde kapitel och kan endast beslutas om kriterierna för detta är uppfyllda. Här refereras till punkterna 81-84 samt till Sveriges femte rapport till kommittén (CCPR/SWE/2000/5 punkten 69).

Artikel 12.4

103. I regeringsformen 2 kap. 7 § anges att ingen medborgare får landsförvisas eller hindras att resa in i riket.

Artikel 13

104. Informationen i den femte rapporten till kommittén gäller i huvudsak fortfarande (CCPR/C/SWE/2000/5 punkterna 67-72). Följande förändringar bör dock nämnas.

105. Sverige har sedan den 31 mars 2006 en ny utlänningslag (2005:716). Numera överklagar den enskilde Migrationsverkets beslut i utlännings- och medborgarskapsärenden till förvaltningsdomstolarna. Vidare är Migrationsdomstolen andra instans och Migrationsöverdomstolen den sista instansen.

106. I utlänningslagen definieras en flykting som en utlänning som befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp, och inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd. Sverige har därmed ändrat sin lagstiftning till att anse att förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning kan ligga till grund för flyktingskap.

107. Skyddsbehövande definieras enligt utlänningslagen som en utlänning som befinner sig utanför hemlandet därför att han eller hon, utan att vara flykting, känner välgrundad fruktan för att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, som behöver skydd på grund av yttre eller inre väpnad konflikt eller på grund av andra svåra

motsättningar i hemlandet känner välgrundad fruktan att utsättas för allvarliga övergrepp, eller som inte kan återvända till sitt hemland på grund av en miljökatastrof. I och med lagändringen omfattas också personer som på grund av andra svåra motsättningar i hemlandet än väpnad konflikt riskerar att utsättas för allvarliga övergrepp uttryckligen av en skyddsregel. Denna kategori beviljades tidigare uppehållstillstånd av humanitära skäl.

108. Säkerhetsärenden är ärenden angående bland annat uppehållstillstånd där säkerhetspolisen avstyrker från att den sökande beviljas tillstånd. Den nya utlänningslagen har också inneburit förändringar i processordningen för säkerhetsärenden och ärenden enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll. Dessa ärenden skall avgöras av Migrationsverket i första instans. Migrationsverkets beslut i fråga om utvisning får överklagas till regeringen. Överklagandet skall ges in till verket som skyndsamt skall överlämna ärendet till Migrationsöverdomstolen. Domstolen skall hålla muntlig förhandling och yttra sig i ärendet. Yttrandet och handlingarna skall därefter överlämnas till regeringen för beslut. Om domstolen kommer fram till att det föreligger hinder mot verkställighet, skall yttrandet i den delen vara bindande för regeringen.

109. De krav på effektiva rättsmedel och prövning i mer än en instans som ställs upp kan genom den nya ordningen sägas vara tillgodosedda. Genom möjligheten till prövning i mer än en instans samt ökad muntlighet stärks rättssäkerheten för den enskilde. De verkställighetshinder, från vilka det inte finns några undantag, dvs. risk för dödsstraff, kroppsstraff eller tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, betonas genom att regeringen blir bunden av Migrationsöverdomstolens yttrande i den delen.

110. Vidare hänvisas till Sveriges femte rapport till FN:s tortyrkommitté (CAT/C/SWE/5 punkterna 6–8).

Artikel 14.1

111. Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen skall bland annat domstolar i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.

112. Rätten till muntlig förhandling i brottmål och tvistemål är sedan tidigare tydligt reglerat i lag. Genom flera avgöranden från Regeringsrätten har under 2000-talet rätten till muntlig förhandling i förvaltningsmål utökats och klargjorts.

Artikel 14.2

113. Av artikel 6.2 Europakonventionen följer att var och en som blivit anklagad för brott skall betraktas som oskyldig till dess hans skuld

lagligen har fastställts. Som framgått av redovisningen under artikel 2.3 gäller Europakonventionen som lag i Sverige.

114. Av lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder (se vidare under artikel 14.6) följer att ersättning enligt den lagen inte får vägras eller sättas ned enbart på den grunden att misstanke om brott kvarstår utan att skuldfrågan är klarlagd.

Artikel 14.3a

Information till den som frihetsberövats

115. Regeringen beslutade i regleringsbrevet för 2004 att Rikspolisstyrelsen tillsammans med Riksåklagaren skall utforma ett informationsblad om grundläggande rättigheter som tillkommer den som misstänks för brott och som därför kvarhålls eller frihetsberövas. Informationsbladet har sin största betydelse i de fall en misstänkt frihetsberövas och förs till en polisstation för vidare utredningsåtgärder. Det är främst i dessa situationer som en misstänkt har ett särskilt intresse av att kunna bevaka sina intressen och där det finns ett stort behov av att skapa en trygghet för den frihetsberövade.

116. Vid överlämnandet av informationsbladet kan det i många fall uppstå behov av kompletterande muntliga upplysningar. Informationsbladet skall därför främst ses som en förstärkt service till en brottsmisstänkt och frihetsberövad person. Informationsbladet skall alltså inte ses som ett fullgörande av eller som en ersättning för de författningsreglerade underrättelseskyldigheterna enligt till exempel rättegångsbalken eller förundersökningskungörelsen. Arbetet med att översätta och göra informationsbladet tillgängligt har senarelagts för att närmare undersöka möjligheterna att harmonisera innehållet och utformningen med det arbete som pågår inom Europeiska unionen på detta område.

Rätten att använda minoritetsspråk

117. Gällande den särskilda minoritetsspråkslagstiftningen om rätt att använda samiska, finska och meänkieli, hänvisas till Sveriges femte rapport till kommittén (CCPR/C/SWE/2000/5 punkten 79).

118. Därtill bör nämnas att en särskild utredare har undersökt möjligheterna att utvidga den nuvarande minoritetsspråkslagstiftningen till att finska ska gälla även i Stockholms- och Mälardalsregionen och till att samiska ska gälla även i det traditionellt sydsamiska området. Utredarens förslag bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Artikel 14.3b och d

119. Regler om den misstänkte och hans eller hennes försvar finns i rättegångsbalken. En misstänkt har alltid rätt att själv föra sin talan. Den misstänkte har också rätt att låta sig biträdas av en försvarare. En försvarare kan vara antingen privat, normalt utsedd av den misstänkte,

eller offentlig, som förordnas av rätten under nedan angivna förutsättningar.

120. En misstänkt som är anhållen eller häktad har alltid rätt till en offentlig försvarare. Om den misstänkte begär det skall vidare en offentlig försvarare förordnas om misstanken avser ett brott, för vilket inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i sex månader. Därutöver skall offentlig försvarare även förordnas om det behövs med hänsyn till utredningen, om det är tveksamt vilken påföljd som skall väljas och det finns anledning att döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening eller om det i övrigt föreligger särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden eller till vad målet rör.

121. Till offentlig försvarare förordnas i första hand den advokat som den misstänkte begär. Undantag kan göras om anlitande av den begärda försvararen skulle medföra avsevärt ökade kostnader eller annars särskilda skäl talar emot ett förordnande. Försvararen får ersättning för sitt uppdrag av allmänna medel.

122. Om den tilltalade döms för brottet skall han ersätta staten för försvararkostnaderna. Denna ersättningskyldighet får jämkas eller efterges om det finns skäl till det med hänsyn till den dömdes brottslighet eller personliga och ekonomiska förhållanden.

123. Den misstänkte får däremot själv betala ersättningen till en privat försvarare om en sådan har anlåtats. För det fall frikännande dom meddelas ersätter emellertid staten försvararkostnaderna under förutsättning att dessa har varit skäligen motiverade för att den misstänkte skulle kunna ta tillvara sin rätt.

124. En utredning har föreslagit att rätten till juridiskt biträde under förundersökning skall utvidgas, innebärande att alla som förhör under en förundersökning skall ha rätt att låta sig biträdas av en för ändamålet lämplig person (SOU 2003:74). Förslaget bereds för närvarande i Justitiedepartementet.

Artikel 14.3c

125. Riksdagen antog 2005 en proposition om en processrättslig reform. Syftet med reformen är att skapa en modernare rättegång i såväl brottmål som tvistemål som uppfyller kraven på en rättssäker, effektiv och ändamålsenlig handläggning. Reformen, som ännu inte trätt i kraft, kommer att innebära ett bättre utnyttjande av modern teknik genom användning av videokonferens och att förhör dokumenteras med videoteknik. Användningen av videodokumentation kommer att möjliggöra att reglerna för bevisupptagning i hovrätten förändras. Vidare skall handläggningen av mål och ärenden i större utsträckning kunna anpassas till förhållandena i det enskilda fallet. Genom reformen kommer

domstolarnas verksamhet bedrivs mer effektivt, bland annat genom att handläggningstiderna kan förkortas och att risken för inställda förhandlingar minskar. Detta innebär i sin tur bland annat att medborgarnas berättigade krav på att få sin sak prövad inom rimlig tid bättre kan tillgodoses.

Artikel 14.3e

126. Den tilltalade har samma rätt som åklagaren att åberopa vittnen och samma rätt att förhöra (eller låta förhöra) såväl egna vittnen som åklagarens vittnen.

Artikel 14.3f

127. I rättegångsbalken finns bestämmelser om när tolk skall förordnas i domstol. Bestämmelserna innebär att tolk förordnas för parter, vittnen och andra som skall höras inför rätten om personen begär det eller annars bedöms vara i behov av tolkhjälp. Dessutom framgår den misstänktes rätt till tolk av artikel 6.3a Europakonventionen.

128. Utöver artikel 6.3a i Europakonventionen saknas i svensk rätt en uttrycklig bestämmelse om rätt till tolk under förundersökningen. De regler som gäller vid huvudförhandling i domstol tillämpas dock analogt. I praktiken innebär det att tolk förordnas för de personer som begär det eller som är i behov av tolkhjälp.

129. Vidare hänvisas till Sveriges femte rapport till kommittén (CCPR/C/SWE/2000/5 punkterna 80–81) som närmare beskriver processuella regler när unga lagöverträdare skall höras.

Artikel 14.3g

130. Den som är misstänkt för brott har alltid rätt att vägra yttra sig.

Artikel 14.4

131. Lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare har ändrats. Förändringarna innebär bland annat att en offentlig försvarare skall förordnas för en misstänkt som inte har fyllt 18 år om det inte är uppenbart att han saknar behov av försvarare. Denna långtgående rätt till offentlig försvarare gällde tidigare först sedan åtal väckts. Vidare skall vårdnadshavarna numera inte endast kallas till huvudförhandlingen utan även till polisförhör med den unge.

132. Från och med den 1 januari 2007 har tillämpningsområdet för reglerna om tidsfrister för förundersökningar mot unga under 18 år utvidgats till att avse samtliga brott på vilka fängelse kan följa. Tidigare regler beskrivs i den femte rapporten till kommittén (CCPR/C/SWE/2000/5 punkten 81). Tidsfristen är även i fortsättningen sex veckor. Det införs också en bestämmelse med innebörden att misstänkta personer under 15 år i vissa fall skall ha rätt till juridiskt biträde vid utredning om brottet.

133. Socialnämndens möjligheter till medverkan i lagföringen har förbättrats genom att nämnden skall underrättas i de fall en person under 18 år misstänks för ett brott som har fängelse i straffskalan liksom om tid för huvudförhandling i domstol i dessa fall.

Artikel 14.5

134. En brottmålsdom kan överklagas till någon av landets sex hovrätter. Hovrättens avgörande kan i sin tur överklagas till Högsta domstolen.

Artikel 14.6

135. Bestämmelser om skadestånd till den som varit frihetsberövad finns i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Enligt 2 § i denna lag har den som varit frihetsberövad minst 24 timmar i sträck på grund av misstanke om brott rätt till ersättning om han eller hon inte fälls till ansvar för det brott som föranlett frihetsberövandet. Enligt 4 § har den som avtjänat fängelsestraff rätt till ersättning om det efter överklagande, resning eller liknande meddelas en frikännande dom eller döms ut en mindre ingripande påföljd. Ersättningen omfattar utgifter, förlorad arbetsförtjänst, intrång i näringsverksamhet och lidande. Ersättning kan vägras eller sättas ned om den skadelidandes eget beteende föranlett beslutet om frihetsinskränkning eller om det med hänsyn till omständigheterna är oskäligt att ersättning lämnas.

Artikel 14.7

136. En svensk reservation avseende denna paragraf har ansetts nödvändig med hänvisning till möjligheten att begära resning enligt bestämmelserna i 58 kap 3 § rättegångsbalken. Det svenska rättssystemet trovärdighet skulle påverkas om man inte ges tillfälle till resning i fall där nytt bevismaterial tillkommit. Detta gäller även i fall där ett sådant förfarande skulle vara till den tilltalades nackdel.

Artikel 15

137. I 2 kap. 10 § regeringsformen stadgas att straff eller annan brottspåföljd inte får åläggas för gärning som inte var belagd med brottspåföljd då den förövades. Inte heller får svårare brottspåföljd åläggas för gärningen än den som var föreskriven då. En motsvarande bestämmelse finns i artikel 7 i Europakonventionen, som gäller som svensk lag.

Artikel 16

138. Som nämnts i tidigare rapporter (CCPR/C/95/Add.4 punkten 77) är rätten för var och en att erkännas som person i lagens mening underförstådd i svensk rätt.

Artikel 17

139. I 1 kap. 2 § regeringsformen anges att det allmänna skall värna den enskildes privatliv och familjeliv. Av Europakonventionens artikel 8 framgår också en rätt till respekt för privat- och familjeliv, hem och korrespondens.

140. Som nämnts i tidigare rapporter (CCPR/C/SWE/2000/5 punkterna 97 och 98) finns det i regeringsformen en bestämmelse till skydd mot att den personliga integriteten kränks genom att uppgifter registreras med hjälp av automatisk databehandling.

141. Den 1 april 2004 infördes ett system med offentliga ombud i ärenden om hemlig teleavlyssning och hemlig kameraövervakning. Det offentliga ombudet har till uppgift att bevaka enskildas integritetsintressen. Ombudet har tillgång till allt material som ligger till grund för domstolens prövning och har möjlighet att överklaga domstolens beslut.

Artikel 18

142. Enligt 2 kap. 1 § regeringsformen är varje medborgare tillförsäkrad religionsfrihet. Vidare är enligt 2 kap. 2 § regeringsformen varje medborgare också skyddad mot tvång att ge till känna religiös åskådning eller att tillhöra trossamfund. Enligt 2 kap. 12 § får inga inskränkningar göras avseende dessa stadganden.

143. Vidare finns i artikel 9 i Europakonventionen bestämmelser till skydd för tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet.

Artikel 19

144. I 2 kap. 1 § regeringsformen, liksom i artikel 10 i Europakonventionen finns bestämmelser till skydd för yttrandefrihet.

145. Avseende arbetet för att bekämpa rasism och främlingsfientlighet hänvisas till artiklarna 2 och 20.

Artikel 20.1

146. Sverige har reserverat sig mot artikel 20.1 och reservationen är motiverad av tre skäl. För det första skulle lagstiftning mot krigspropaganda innebära en begränsning i yttrandefriheten och åsiktsfriheten, vilka är reglerade i konventionens artikel 19. För det andra måste bestämmelsens effekt på den fria samhällsdebatten beaktas. Slutligen finns det svårigheter med att avgränsa det straffbara området.

Artikel 20.2

Yttrandefriheten och brottet hets mot folkgrupp

147. I Sverige har yttrandefriheten i medierna ett särskilt starkt skydd genom grundlagsbestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. I Sveriges tolfte rapport till rasdiskrimineringskommittén finns mer information om detta

(CERD/C/280/Add.4 punkterna 25–30). Brottet hets mot folkgrupp finns med i den katalog över brott som anger vilka gärningar som kan vara straffbara i grundlagsskyddade medier. Straffbestämmelserna till skydd för etniska minoriteter gäller således även om brottet begås i grundlagsskyddade medier, till exempel tidningar eller television.

148. För information om straffrättsliga bestämmelser som förbjuder hets mot folkgrupp och olaga diskriminering m.m. hänvisas till Sveriges sjuttonde och artonde rapport till Kommittén för avskaffande av rasdiskriminering (punkterna 13–15). Vad gäller tillämpningen av den straffrättsliga lagstiftningen mot hatbrott hänvisas till samma rapport (punkterna 18–31).

Organisationer som ägnar sig åt rasistisk verksamhet

149. Stadganden i brottsbalken innebär att organisationer som ägnar sig åt rasistisk verksamhet inte kan göra detta utan att bryta mot lagen. Som exempel kan nämnas att för de allvarligaste fallen av hets mot folkgrupp infördes en strängare straffskala år 2003 med fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Den strängare straffskalan är avsedd att tillämpas vid exempelvis omfattande spridning av rasistiskt material, såsom en rasistisk organisations propagandaverksamhet. För mer information hänvisas till Sveriges sjuttonde och artonde rapport till rasdiskrimineringskommittén (punkterna 80–88).

Artikel 21

150. Bestämmelser om rätt till mötes- och föreningsfrihet finns i 2 kap. 1 § regeringsformen liksom i artikel 11 i Europakonventionen, som har ställning som svensk lag.

151. Riksdagen fattade i december 2005 beslut om att i särskild lag införa ett maskeringsförbud, lagen (2005:900) om förbud mot maskering i vissa fall. Den som på allmän plats deltar i en allmän sammankomst enligt ordningslagen (1993:1617), som utgör demonstration eller som annars hålls för överläggning, opinionsyttring eller upplysning i allmän eller enskild angelägenhet, får inte helt eller delvis täcka ansiktet på ett sätt som försvårar identifikation, om det vid sammankomsten uppkommer en störning av den allmänna ordningen eller en omedelbar fara för en sådan störning. Detsamma gäller den som på allmän plats deltar i en folksamling, som inte utgör allmän sammankomst eller offentlig tillställning enligt ordningslagen, om folksamlingen stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna. Straffskalan är böter eller fängelse i högst sex månader. Det skall inte dömas till ansvar i ringa fall. Förbudet gäller inte den som täcker ansiktet av religiösa skäl. Anordnaren av en allmän sammankomst, som omfattas av maskeringsförbudet, kan ansöka om tillstånd för deltagare i sammankomsten att helt eller delvis täcka ansiktet. Deltagare som fått

sådant tillstånd omfattas således inte av förbudet. Den nya lagen trädde i kraft den 1 januari 2006.

Artikel 22

152. Bestämmelser om rätt till mötes- och föreningsfrihet finns i 2 kap. 1 § regeringsformen liksom i artikel 11 i Europakonventionen. Föreningsfriheten omfattar givetvis även medlemskap i fackliga organisationer och arbetsgivarorganisationer.

153. Avseende den negativa föreningsfriheten finns visst skydd i regeringsformen. Därutöver finns skyddet för den negativa föreningsfriheten reglerad i artikel 11 i Europakonventionen som har ställning som svensk lag.

154. Arbetstagares och arbetsgivares föreningsrätt regleras i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Enligt denna har varje arbetstagare och arbetsgivare rätt att tillhöra arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation, att utnyttja medlemskapet och att verka för organisationen eller för att sådan bildas. Denna föreningsrätt skall lämnas okränkta. Ogiltighet eller skadestånd kan följa av kränkning. Bestämmelserna gäller både privat och offentlig sektor.

Artikel 23.1–3

155. För att förhindra giftermål vid allt för låg ålder ändrades reglerna i äktenskapsbalken (1987:230) om ingående av äktenskap år 2004. Ändringarna innebar att ingen längre kan ingå äktenskap inför svensk myndighet före 18 års ålder utan ett särskilt tillstånd. Villkoren för att få ett sådant tillstånd skärptes. Vidare förbättrades möjligheterna att vägra erkänna ett utländskt äktenskap som ingåtts under tvång eller som inte hade tillåtits vid en svensk hindersprövning.

156. Enligt svensk lag får äktenskap inte ingås utan de blivande makarnas samtycke. Vid vigseln skall kvinnan och mannen samtidigt vara närvarande. De skall var för sig på fråga av vigsselförrättaren ge till känna att de samtycker till äktenskapet. Har det inte gått till så är vigseln ogiltig.

157. Par av samma kön som vill få en heltäckande rättslig reglering av sin samlevnad kan sedan år 1995 registrera sitt partnerskap. Förfarandet vid registrering av partnerskap motsvarar vad som gäller vid borgerlig vigsel. Behörig att vara registreringsförrättare är lagfaren domare i tingsrätt och den som länsstyrelsen har förordnat. För registrering gäller särskilda så kallade anknytningskrav. Registrering får ske endast om minst en av parterna har hemvist i Sverige sedan minst två år eller om minst en av parterna är svensk medborgare med hemvist här. Med svensk medborgare jämställs den som är medborgare i Danmark, Island, Nederländerna eller Norge. Bestämmelser om partnerskap finns i lagen

(1994:1117) om registrerat partnerskap. Ett registrerat partnerskap har i stort sett samma rättsverkningar som ett äktenskap.

158. Någon särskild straffbestämmelse som avser äktenskap som ingås under tvång eller med personer under 18 år, så kallade barnäktenskap, finns inte i gällande svensk rätt. Den som tvingar någon annan till äktenskap kan emellertid dömas för andra brott i enlighet med brottsbalken såsom olaga tvång. Vid fall av barn- eller tvångsäktenskap kan straffansvar även komma i fråga enligt andra bestämmelser. Som exempel kan nämnas bestämmelserna om olaga hot och människohandel. Även bestämmelserna om sexualbrott kan aktualiseras.

159. I februari 2006 utsåg regeringen en utredare med uppgift att bland annat analysera om den gällande strafflagstiftningen erbjuder ett tillfredsställande skydd mot barn- och tvångsäktenskap. Om den straffrättsliga lagstiftningen bedöms vara otillräcklig, skall utredaren föreslå nödvändiga lagändringar.

Artikel 23.4

Makarnas ansvar

160. Under äktenskapet skall makarna enligt äktenskapsbalken, var och en efter sin förmåga, bidra till det underhåll som behövs för att deras gemensamma och personliga behov skall tillgodoses. De har också samma skyldighet att bidra till underhåll för barn. Båda makarna har rätt att få äktenskapet upplöst genom äktenskapsskillnad. Makarna har lika rätt till den gemensamma egendomen när äktenskapet upplöses. De har också samma skyldigheter i fråga om omsorgen av sina barn.

Barnets bästa i beslut om vårdnad, boende och umgänge

161. Som tillägg till punkten 104 i den femte rapporten till kommittén (CCPR/SWE/2000/5) kan nämnas att genom ändringar som trädde i kraft den 1 juli 2006 har barnperspektivet stärkts ytterligare i svensk lag. Barnets bästa skall enligt föräldrabalken (1949:381) vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Domstolar och myndigheter skall vid bedömningen av vad som är bäst för barnet fästa avseende särskilt vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa.

Artikel 24.1

162. Avseende skyddet för barn hänvisas till Sveriges tredje rapport till barnrättskommittén (CRC/C/125/Add.1, kapitel 4–6) samt den femte rapporten till kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (E/C.12/SWE/5 punkterna 249–291).

Polisens och åklagarnas arbete för barn

163. Regeringen har i regleringsbrevet för Rikspolisstyrelsen 2006 krävt särskild åiterrapportering av vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra

den utredningsverksamhet som direkt berör övergrepp mot barn. Polisen skall också redovisa hur arbetet har utvecklats med att ta hand om barn i den del av rättsprocessen som polisen ansvarar för. Denna redovisning skall omfatta både barn som offer för brott och barn som begått brott. I denna del skall FN:s barnkonvention särskilt beaktas.

164. För att förbättra det brottsförebyggande arbetet som gäller barn har flera av polismyndigheterna introducerat eller förbättrat användandet av särskilda arbetsmetoder för barn som har utsatts för eller varit närvarande vid relations- eller familjevåldssituationer. Dessa metoder inkluderar bland annat genomförande av barnkonsekvensanalyser i samband med utredningar där kvinnor har utsatts för våld i nära relationer. Vidare har flera polismyndigheter genom utbildningsinsatser ökat medvetenheten hos personalen inom ingripande- och utredningsverksamheten för barnens situation i samband med relations- och familjevåld. Detta bör kunna resultera i tidigare upptäckt av brottsoffer.

165. Dessutom har gemensamma utbildningsinsatser för polis och andra myndigheter liksom för landsting, kommuner och andra samverkanspartners genomförts. Syftet med utbildningsinsatserna är att ge personalen, som kan komma i kontakt med barn som utsatts för eller bevittnat våldsbrott, kunskap om sina skyldigheter och möjligheter att agera.

166. Både inom polisens grundutbildning och vidareutbildning arbetar man kontinuerligt med att utveckla utbildningen i de delar som berör övergrepp mot barn. Även vid de enskilda polismyndigheterna genomförs i varierande omfattning utbildning inom detta område.

167. Rikspolisstyrelsen har 2007 fått i uppdrag att vidta åtgärder som säkerställer att all personal som utreder ärenden med barn som utsatts för brott genomgår för arbetsuppgifterna särskilt anpassad utbildning. Av redovisningen skall särskilt framgå på vilket sätt utbildningen kvalitetssäkras, hur kunskapskontroll efter genomgången utbildning sker och hur den enskildes kompetens bibehålls över tid. Uppdraget skall redovisas senast den 1 oktober 2007.

168. Åklagarmyndighetens organisation reformerades vid årsskiftet 2004/05 och ett särskilt Utvecklingscentrum för vålds- och sexualbrott inrättades i Göteborg. Inom utvecklingscentret pågår ständigt ett arbete med kvalitetsutveckling beträffande de angivna brottskategorierna. Bland annat har en handbok om handläggningen av ärenden rörande övergrepp mot barn utarbetats liksom en rättspromemoria Den nya sexualbrottslagstiftningen – en första praxisöversikt (RättsPM 2005:6). Vid årsskiftet 2006/2007 påbörjades ett projekt angående bevisvärdering i sexualbrottmål.

169. Alla utredningar gällande vålds- och sexualbrott mot barn är högt prioriterade ärenden hos åklagarna. I de allra flesta fall handläggs familjerelaterade brott mot barn av speciellt utsedda åklagare eller team. I det ordinarie specialistprogrammet för åklagare finns en utbildning om våld mot barn och sexuella övergrepp mot barn.

Övriga insatser för barn som drabbas av brott

170. I februari 2005 gav regeringen Åklagarmyndigheten i uppdrag att tillsammans med Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen och Rättsmedicinalverket medverka till etableringen av ett så kallat Barnahus. Barnahus är samlingsnamnet på verksamhet där olika myndigheter samverkar under ett gemensamt tak vid utredningar kring barn som misstänks vara utsatta för allvarliga brott, till exempel sexuella övergrepp och misshandel. Syftet med verksamheten är att de utredningar som görs i samband med sådana brottsmisstankar skall vara anpassade till barnen. Ett annat syfte är att höja kvaliteten i utredningarna. Sedan 2006 pågår försöksverksamhet med Barnahus i Stockholm, Göteborg, Malmö, Linköping, Umeå och Sundsvall. Uppdraget skall slutredovisas den 1 mars 2008.

171. Den 1 juli 2003 infördes en särskild straffskärpningsgrund i brottsbalken för att tydliggöra och markera att brott mot närstående barn bör tillmätas ett högre straffvärde, eftersom barnet därigenom riskerar att förlora sin trygghet. Straffskärpningsgrunden är inte begränsad till brott som riktar sig direkt mot barn utan omfattar också fall då ett barn till exempel bevittnar att en förälder blir slagen av den andra föräldern eller av någon annan närstående till barnet.

172. Den 15 november 2006 trädde lagändringar i socialtjänstlagen ikraft som innebär att barn som bevittnar våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott. Samma datum trädde också lagändringar ikraft som innebär att barn som bevittnar ett brott som är ägnat att skada barnets trygghet och tillit i förhållande till en närstående person skall ha rätt till brottsskadeersättning från staten.

Ny sexualbrottslagstiftning

173. I april 2005 trädde en ny sexualbrottslagstiftning i kraft med syfte att bland annat lyfta fram och stärka skyddet för barn mot att utsättas för sexuella kränkningar. En ny straffbestämmelse om våldtäkt mot barn som tar sikte på de allvarligaste sexualbrotten mot barn har införts i brottsbalken. För våldtäkt mot barn döms den som har samlag med ett barn under 15 år eller som med ett sådant barn genomför en annan allvarligt kränkande sexuell handling som är jämförlig med samlag, även om något våld eller hot inte har använts. Straffet är fängelse lägst två och högst sex år eller om brottet är grovt, fängelse i lägst fyra och högst tio år. Om omständigheterna vid brottet är att anse som mindre allvarliga

skall i stället dömas för sexuellt utnyttjande av barn. Straffet är fängelse i högst fyra år.

174. Den som med ett barn genomför andra sexuella handlingar än som avses i straffbestämmelserna om våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av barn döms enligt den nya straffbestämmelsen för sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i högst två år eller om brottet är grovt, fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

175. En särskild bestämmelse som skall skydda barn mot att utnyttjas för sexuell posering har införts i brottsbalken. Den som främjar eller utnyttjar att ett barn under 15 år utför eller medverkar i sexuell posering döms för utnyttjande av barn för sexuell posering till böter eller fängelse i högst två år. För grovt brott är straffet fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Förbudet mot köp av sexuella handlingar av barn har skärpts genom den nya lagstiftningen, bland annat har straffmaximum för brottet höjts.

176. Dubbel straffbarhet krävs inte längre för att i Sverige kunna döma någon för allvarliga sexualbrott mot barn under 18 år som har begåtts i utlandet.

177. För att ytterligare stärka barns möjligheter till upprättelse har dessutom preskriptionstiden för vissa sexualbrott mot barn förlängts så att den börjar löpa först den dag då barnet fyller eller skulle ha fyllt 18 år. Straffmaximum för grovt barnpornografibrott har höjts från fängelse i fyra år till fängelse i sex år.

178. För att möjliggöra en mer effektiv bekämpning av barnpornografi och för att stärka barnens ställning vid barnpornografibrott tillsattes i augusti 2005 en särskild utredare för att göra en översyn av lagstiftningen samt att lägga fram förslag på hur eventuella förändringar bör utformas. Uppdraget skall redovisas den 31 augusti 2007.

179. Det förekommer att vuxna eller andra straffmyndiga personer söker kontakt med barn i sexuellt syfte, ofta via Internet. Användningen av modern teknik har gjort det mycket enklare att nå barn. För att kartlägga och utreda omfattningen av denna företeelse har Regeringen lämnat utredningsuppdrag till Brottsförebyggande rådet (Brå) och till Riksåklagaren. I uppdraget ingår även att utreda om nu gällande lagstiftningen är tillräcklig för att skydda barn mot denna företeelse samt eventuellt föreslå nödvändiga lagändringar. Uppdragen skall redovisas under våren 2007.

Artikel 24.2

180. Enligt svensk lag skall varje barn ges ett namn efter födseln.

24.3

181. En ny lag (2001:82) om svenskt medborgarskap trädde ikraft den 1 juli 2001. Enligt den nya lagen får ett barn med en far som är svensk medborgare alltid svenskt medborgarskap om barnet föds i Sverige. Så var inte fallet tidigare. Vidare innebär den nya lagen att det är lättare för barn med utländsk bakgrund att få svenskt medborgarskap.

Artikel 25

182. Alla svenska medborgare som fyller 18 år senast på valdagen och som är eller har varit bosatta i riket har rätt att rösta i de allmänna valen samt vid folkomröstningar. Medborgare i alla EU-länder samt Norge och Island som är folkbokförda i Sverige och som fyller 18 år senast på valdagen har rösträtt till kommunalval och landstingsval. Utländska medborgare från andra länder måste ha varit folkbokförda i Sverige i mer än tre år i följd före valdagen för att få rösta i kommun- och landstingsvalen.

183. Med införandet av 1998 års personvalsreform genomfördes en förändring av valsystemet som gav väljaren ökade möjligheter att inte bara rösta på parti utan också avge en personröst för den kandidat hon vill bli företrädd av. Väljaren har med det införda personvalsinslaget fått ökade möjligheter att påverka representationen i de beslutande församlingarna.

Artikel 26

184. Här hänvisas till artikel 2.

Artikel 27

185. I 1 kap. 2 § regeringsformen anges att etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas.

186. Gällande nationella minoriteter, hänvisas till Sveriges femte rapport till kommittén (CCPR/C/SWE/2000/5 punkterna 129 och 130). Sedan den femte rapporten har ytterligare steg tagits för att förverkliga skyddet för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Utöver den information som lämnas under artikel 14.3a bör följande exempel nämnas. Den utredning om utvidgning av minoritetsspråkslagstiftningen som hänvisas till under artikel 14 omfattar även frågan om rätt till förskola och äldreomsorg på minoritetsspråket. Regeringen håller årligen samrådsmöten med de nationella minoriteterna organisationer för att stärka deras inflytande i frågor som berör de nationella minoriteterna. Dessa organisationer erhåller också ekonomiskt bidrag årligen för att underlätta deras verksamhet. Vidare inrättades 2006 en delegation för romska frågor för att vara nationellt pådrivande i arbetet för att förbättra situationen för romer.